

Theo Kars

'Mijn invloed is soms griezelig'

non-fictie In 'Memoires van een slecht mens' onderzoekt Theo Kars het DNA van zijn eigen persoonlijkheid. 'Ik geloof in een dubbele moraal.'

door Mischa Cohen foto's Jeroen W. Mantel

De eeuwige jonge, net zeventig geworden Theo Kars ontvangt in zijn appartement in de Amsterdamse binnenstad. Zijn vriendin Hanna, met wie de auteur kortgeleden na een kwarteeuw getrouwd is, schenkt koffie in. Kars steekt er een sigaret bij op. 'De schadelijke gevolgen van roken worden systematisch overdreven en aangedikt, een typisch voorbeeld van *pia fraus*, bedrog om bestwil.'

Theo Kars leidde lang een teruggetrokken bestaan, ver van de media, maar keert met zijn *Memoires van een slecht mens* na jaren in de luwte prominent terug in de Nederlandse letteren. In de jaren zestig en zeventig was hij een legendarische figuur, berucht om zijn nonconformistische levenshouding. Hij financierde met wederrechtelijk verkregen geld een literair tijdschrift, *Tegenstroom*, en werd later opgepakt en veroordeeld tot ruim twee jaar celstraf, waarvan hij eenentwintig maanden uitzat.

Hij beschreef zijn avonturen in *De vervalsers* en *De verleider* en flaneerde als jonge blonde god metaan elke armeen vrouw bij het Amsterdamse Spui, waar hij woonde in een huis van uitgever Johan Polak.

Daarna werd het stiller rond Kars. Hij leidde naar verluidt een jetsetleven op Ibiza en vertaalde onder andere de memoires van die andere grote verleider, Giacomo Casanova. Kars, ook auteur van werken als *Vrouwen in bed* en *Philosophie für Nonkonformisten*, heeft zijn villa op Ibiza 'op tijd, nét voor de financiële crisis' verkocht. Oplichterij en glamour lijken in zijn karig ingerichte appartement ver weg. Maar dat is schijn, zegt Theo Kars. Hij heeft behalve zijn blonde lokken ('ik doe niets aan mijn haar') ook zijn streken nog, maar vanwege mogelijke juridische complicaties kan hij daar niet te veel over loslaten. Laat hij er dit over zeggen: over zijn oude dag hoeft hij zich geen zorgen te maken, en dat is niet dankzij de AOW. Voor de details moeten we wachten op het derde deel van de *Memoires*, zegt Kars. 'Omdat ik er nog te veel last door kan krijgen, mag dat deel pas postuum verschijnen. Maar u moet het in dezelfde hoek zoeken als de oplichting die ik heb beschreven in *De vervalsers*.'

Heer en meester

We zitten wat stijfjes naast elkaar in de huiskamer van de nieuwbouwwoning, niet langs de tennisbaan, zoals het voorstel was. Op het gravel is de schrijver tenslotte pas echt op zijn gemak: daar voelde hij zich als jongen, opgegroeid in een liefdeloos en streng-christelijk milieu, voor het eerst 'heer en meester over

mijn eigen leven'. Kars' definitie van tennis als een gevecht met een 'tegenstander die tegelijk vriend is' en een 'gestileerde vorm van oorlogsvoering' leken ook goed toepasbaar op een interview.

Maar de schrijver hecht nu eenmaal aan correcte omgangsvormen en op de tennisbaan ga je als vanzelf tutoyeren, zegt hij. 'Je en jij zeggen is op zijn plaats in de sport, in de gevangenis en in uiterste nood. Maar in alle andere situaties vergemakkelijkt het onbeschofftheid.' Een typerend voorbeeld was bij zijn arrestatie, nadat hij met vriend en collega-schrijver Boudewijn van Houten de posterijen voor honderdtachtigduizend gulden ('dat was een halve eeuw geleden nog een heleboel geld') had opgelicht. 'Ik was net vijfentwintig, de rechter-commissaris in die zaak was een jaar of vijftig en die vroeg: ik mag toch wel je zeggen hè? Twee minuten later, nadat ik me had beroepen op mijn zwijgrecht, riep hij: naar je cel, ik wil je niet eens meer spreken. Zo kon hij me alleen maar behandelen omdat ik hem had toegestaan me te tutoyeren.'

Gelukkig leven

Niet alleen zijn vroege romans, ook de recentere 'how-to'-boeken *Praktisch verstand* (hoe leid je een gelukkig leven) en *De strijd tegen de tijd* (hoe word je oud zonder gebreken, met behulp van vitamines, mineralen en procaïne-injec-

ties) zijn alleen nog tweedehands te vinden, beaamt Kars. Hij hoopt dat zijn memoires ook het herdrukken van zijn andere boeken in gang zullen zetten. 'Zelf heb ik geen behoefte aan een breed publiek. Maar ik weet uit ervaring dat mensen baat hebben bij mijn werk.'

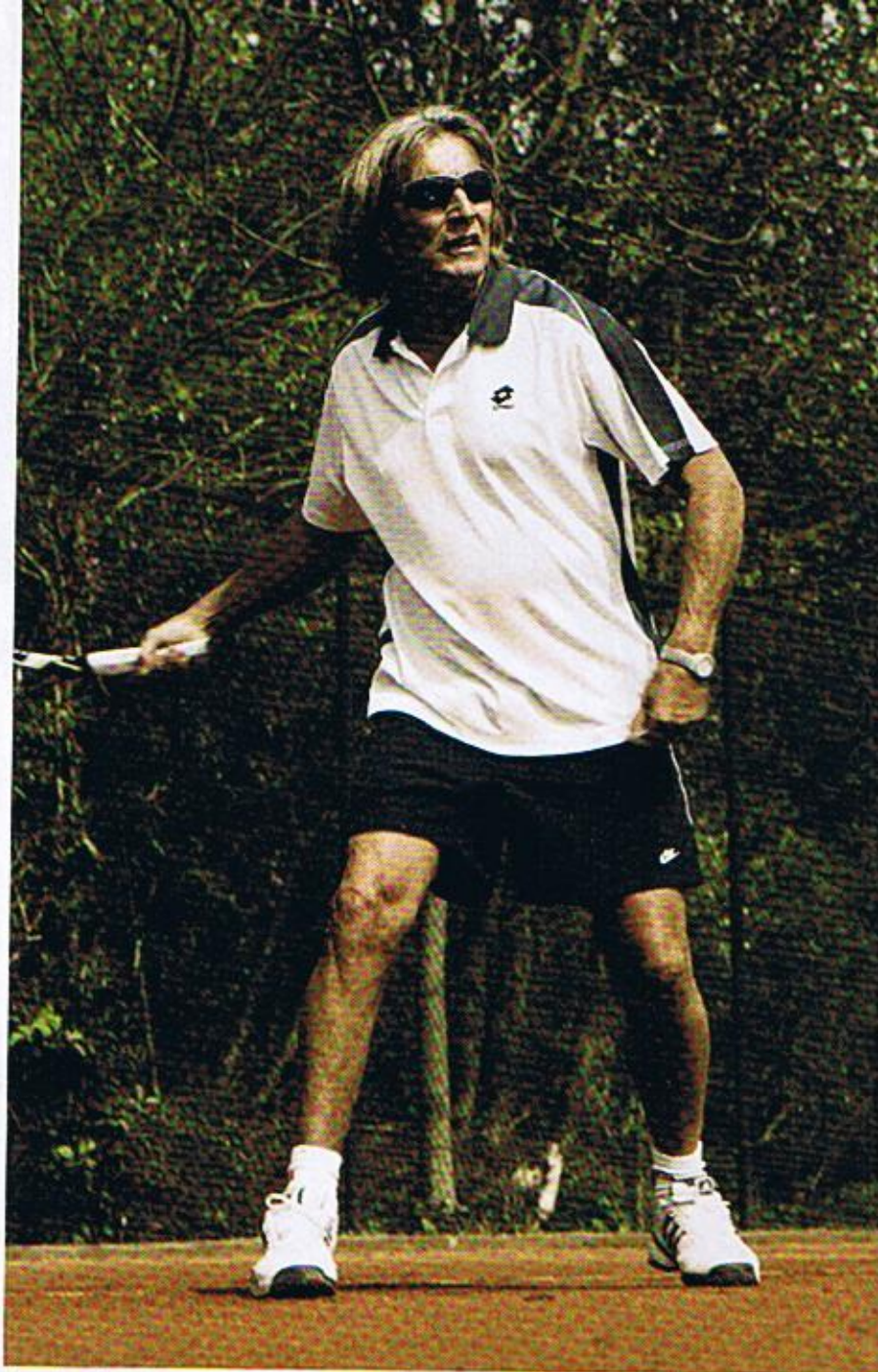
Hij laat mailtjes lezen die via zijn website binnenkomen: 'Dankzij uw boek ben ik tot andere inzichten gekomen.' De invloed die hij als zelfverklaard slecht mens nu eenmaal uitoefent op het moreel minder stevig verankerde individu, vindt Kars 'soms wel griezelig'. Hij leest voor uit de brief van een twintigjarige jongen. 'Sinds ik *De verleider* heb gelezen, probeer ik hetzelfde leven als u te leiden. Ik heb mijn studie opgegeven om het seksuele plezier na te jagen, maar dit lijkt zich niet door mij te laten vangen. Van de ongeveer honderd vrouwen die ik in drie maanden heb aangesproken, zijn er vijf op mijn toenaderingspogingen ingegaan van wie ik er niet een heb kunnen verleiden. U begrijpt dat ik niet gelukkig ben.'

Lacht. 'Dat is een karikaturale reactie natuurlijk. Maar ik heb het sterk in me om anderen de weg te wijzen. Naarmate ik ouder werd, heb ik geleerd om dat te bedwingen. Want als mensen die twijfelen over de koers van hun leven in contact komen met iemand die geen onzekerheid kent, zijn ze geneigd te gaan kopiëren. Dan krijg je mislukte klonen.'

Als een van die klonen beschouwt Kars ook de schrijver Boudewijn van Houten, zijn jeugd-vriend met wie hij indertijd de postwissel fraude pleegde en met wie hij sindsdien geen enkel contact meer heeft. 'Van Houten stelde mij verantwoordelijk voor de beslissingen die hij zelf had genomen. Alles wat ik ben, alles wat hij eerst in mij bewonderde, was plotseling verkeerd: mijn estheticisme, mijn amoraliteit, mijn verregaande nuchterheid. Een on-wijze levensinstelling, vind ik. Zo ontsla je jezelf van de mogelijkheid om echt iets op te steken van je vergissingen. Je kunt tenslotte ook heel goed besluiten om een invloed níet te ondergaan.' Zoals hij in zijn voorwoord bij de *Memoires* schrijft: 'Hoe gelukkig of ongelukkig je leven verloopt, hangt af van het zelfinzicht dat je verwerft en de bereidheid te leren van je fouten.'

Bedrogen

In zijn memoires onderzoekt Kars hoe het 'basispakket' van zijn levenshouding – 'hedonisme, atheïsme, desinteresse in een maatschappelijke carrière' – is ontstaan. Anders

Theo Kars: 'Tennis is een gestileerde vorm van oorlogsvoering'

'Ik streef een
superieur soort
egoïsme na'

dan Casanova, aan wiens memoires die van Kars op het eerste gezicht doen denken – inclusief de cursief gedrukte hoofdstukinleidingen in telegramstijl – wil hij niet de geschiedenis van zijn leven optekenen, maar de vorming van zijn karakter: 'Ik wil nagaan wat het DNA van mijn persoonlijkheid is. Casanova beschrijft zo ongeveer alles wat hij heeft meegemaakt, althans die indruk geeft hij,' zegt Kars. 'Mijn memoires zijn heel anders: ik leg uit hoe ik ben geworden tot wie ik nu ben.'

Als ik vanmiddag ga tennissen, verandert niets aan mijn persoonlijkheid. Casanova dat uitgebreid hebben genoteerd en die nog wat hij na afloop had gegeten en geken. Heel soms lijkt hij aan introspectie, maar het is geen doel. Op een gegeven moment, hij is dan achtenveertig, beseft hij bijvoorbeeld hoe hij door zijn leeftijd moeite krijgt om vrouwen voor zich te nemen. Dat hij meer moet praten.'

Giacomo Casanova had twaalf delen voor zijn memoires, Kars heeft nog twee te gaan – aan het eind van deel 1 ontdekt hij vijftientwintigjarige dat hij bedrogen is door zijn geliefde Mux, die hij op zijn morele voortaan onder de categorie 'slecht-slangenschikt'. De kwaliteit van je leven vindt hij, bepaald door de nauwgezet waarmee je je houdt aan je eigen levens-

'Je moet geen geheimen hebben tegenover iemand van wie je houdt. Het is helemaal niet erg om je partner ontrouw te zijn, maar je moet het wel altijd zeggen. Liefst vooraf. Dat heb ik ook altijd gedaan.'

Naar die regel leerde Kars al jong leven. Tot zijn eigen verbazing bleek hij als tiener een geboren verslender – in de trein 'omhelsde ik een paar maal langdurig wildvreemde meisjes. Als wij alleen in de coupé zaten of daar samen alleen achterbleven, pakte ik eerst haar hand en begon daarna haar gezicht te strelen. Het vreemde is dat het niet in mij opkwam dat ik zou kunnen worden afgewezen.' Dat is op zijn zeventigste niet wezenlijk anders, 'maar dat beschrijf ik uitgebreid in het volgende deel van mijn memoires'.

Zijn succes bij vrouwen heeft volgens Kars vooral te maken met zijn grote openheid en natuurlijkheid. 'Vrouwen en meisjes kijken onwillekeurig vooral: is die man een geschikte vader voor mijn kinderen? Veel mannen wringen zich bij het versieren in allerlei bochten en worden daarmee heel onnatuurlijk – dat stoot vrouwen juist af. Ik heb er heel lang jong uitgezien. Doordat ook ik uiteindelijk ouder word, verloor ik deels de voorsprong die ik had door mijn uiterlijk. Maar ook onder jonge meisjes is nog een behoorlijk percentage dat valt op oudere mannen.'

Bij de eerste van de vele vrouwengeschiedenissen die Kars in zijn memoires beschrijft, was er rond seksualiteit nog veel onduidelijk, maar stond één ding al vast: er mochten hoe dan ook geen kinderen van komen. 'De tijd heeft me gelijk gegeven. Mensen om me heen die wel kinderen hebben, verouderen binnen de kortste keren. Hedonisme is het belangrijkste in mijn leven, kinderen hadden dat verstoord. Ik ben tegen mijn vrouwen altijd duidelijk geweest: geen seksuele trouw, geen nageslacht.'

Zucht naar genot

Het kan zijn dat zijn eigen jeugd en het voorbeeld van zijn ouders ook iets met zijn kinderloosheid te maken heeft, beaamt Kars. Hij groeide op in een benauwend milieu en in boeken vond hij alternatieven voor de christelijke hypocrisie van zijn ouders. Hij herkende zichzelf in de figuur Petronius in *Quo Vadis* van de Poolse schrijver Sienkiewicz. Die 'hield van afwisseling in de liefde, verheerlijkte de zucht naar genot, had zich omringd met mooie slavinnen. De vrouwen van Rome bewonderden niet alleen zijn gevatheid, geest en smaak,

maar ook zijn uiterlijk.' Dat wilde de jonge Kars ook wel. Maar Petronius was niet echt het rolmodel dat zijn ouders voor hem in gedachten hadden. Zijn vader, van wie de jonge Theo 'de gereformeerde godsdienstplichten moest vervullen' en die zijn eerste amoureuze escapades probeerde te dwarsbomen, werd ten slotte door de zoon gedwongen tot 'capitulatie'. Zijn moeder vond hij 'te onbelangrijk om te haten'. Terugkijkend overheerst desinteresse, zegt Kars. 'Er zijn zoveel mensen zoals zij en ze verdienen niet meer of minder minachting dan die anderen. Ik geef ze nergens de schuld van, want er is geen enkele omgeving die wél bij me had gepast, ik had overal moeten vechten.' Gelukkig werd hij pas als twintiger, toen hij dankzij de fraude plotseling zorgeloos kon leven. 'Ik was 24 en ik trok een wissel op de toekomst. Juist die periode dat mensen vaak onzeker in de wereld staan, was voor mij de prettigste tijd van mijn leven. Schuldig voelde ik me niet, ik had geen personen benadeeld, de schade werd omgeslagen over de Nederlandse bevolking, zo homeopathisch verdund dat niemand er last van had. Ik had geld, ik had geen zorg op de wereld, ik kon alles doen waar ik zin in had. Ik was gelukkig zoals kinderen gelukkig kunnen zijn, die denken ook niet aan de toekomst. Ik was intellectueel ontwikkeld, maar dit was kennelijk een onaf onderdeel in mijn hersenen. Hoe ouder je wordt, hoe vreesachtiger, geldt in de regel. Dat is op mij niet van toepassing, maar ik ben wel steeds voorzichtiger geworden. Slimmer.'

Sukkels en hulchelaars

In zijn memoires toont Kars zich een cynicus die de mensheid onderverdeelt in vier categorieën: onschadelijke sukkels ('de goed-goeden'), hulchelaars ('onder wie het gros van de politici en alle personen die zichzelf als "idealist" presenteren'), mensen met een dubbele moraal en niets ontziende bedriegers die zich door geen enkele code laten leiden. Zichzelf deelt hij in bij de categorie van 'goed-slechten', de mensen die volgens een dubbele moraal leven. 'Ik geloof in welbegrepen eigenbelang, ik streef een superieur soort egoïsme na, het belang van mijzelf en de mijnen: de mensen om je eigen kampvuur moeten je kunnen vertrouwen. Dat is een puur rationele keuze: je moet een kamp hebben, je kunt er niet helemaal alleen voor staan. Maar aan de rest van de wereld heb ik geen enkele boodschap. Democratie bijvoorbeeld is aan mij niet besteed, want ik zal altijd tot de minderheid behoren.'

Hij schrijft dan ook voor een klein publiek, voor een paar vrienden en kennissen en hij ziet zijn schrijverschap niet als een beroep.

'Het is een onderhoudende, leerzame tijdspasering, maar niet meer dan dat. Multatuli, een van de schrijvers die ik bewonder vanwege zijn eerlijkheid en zijn prachtige formuleringen, heeft ergens geschreven: begrippen is mijn beroep. Dat vond ik een goed antwoord. Schrijven is vastleggen wat je van het leven en de wereld hebt begrepen.'

Naast Multatuli waren Lodewijk van Deyssel en W.F. Hermans ('hij was abonnee van mijn tijdschrift *Tegenstroom*') voorbeelden, schrijft Kars. 'Literatuur was voor hen van levensbelang. De felheid waarmee zij voor hun smaken uitkwamen en de blijvende spot waarvan zij zich bedienden bij hun aanvallen op wat zij als minderwaardige letterkundige producten zagen, vloeiden voort uit hun instinct tot zelfbehoud.'

Zelfmoordpil

De Nederlandse literatuur volgt hij al lang niet meer. 'Ik heb begin jaren zeventig tegen mezelf gezegd: als ik doorga met vertellen wat ik van mijn collega's vind, dan maak ik het mezelf helemaal onmogelijk.' Het kostte hem geen enkele moeite om het werk van Harry Mulisch verder ongelezen te laten. 'Mulisch vertegenwoordigde het tegendeel van hoe ik denk. Zijn uitspraak "het beste is het om het raadsel te vergroten", is typerend voor deze tegenstelling. Ik ben een rationalist pur sang en ik vind juist dat je er alles aan moet doen om het raadsel te doorgronden.'

Meer respect had Kars voor de Franse auteur Henry de Montherlant, wiens werk hij vertaalde en die hij in 1964 opzocht in Parijs. 'Montherlant schreef op zijn vijfendertigste: als ik de liefde niet meer kan bedrijven en niet meer kan schrijven, dan pleeg ik zelfmoord. En dat heeft hij veertig jaar later ook gedaan. Terecht. Voor mij zorgen vertalen en schrijven voor structuur in mijn leven, naast erotiek en tennis. Als de vitale lichaamsfuncties uitvallen, kun je de motor beter helemaal stopzetten. Je moet je eigen leven leiden in alle opzichten, het slothoofdstuk inbegrepen. Daarin ben ik het helemaal eens met Uit Vrije Wil, die club rond Bolkestein. Als er zelfmoordpillen te koop waren, zou ik er meteen twee aanschaffen. Want alle goede dingen moet je dubbel hebben.' ■

Theo Kars, *Memoires van een slecht mens*, Athenaeum, Polak & Van Gennep, 368 p., € 19,95. Verschijnt 12 mei